

Kontakt

Vill Du veta mer om stamning eller ha kontakt med ytterligare människor som stammar? Ta kontakt med **Sveriges stamningsförbund**

Hemsida: <http://www.stamning.se/>
Telefon: 08-720 61 12
08-720 66 09 (fax)

eller kontakta närmaste sjukhus för en träff med en lokal logoped.

Slutligen vill jag tacka alla som bidragit till denna broschyr –
underbara människor är ni alla.
Mvh Hanna Johansson

**En stammande elev i
klassen
- inget att haka upp sig på?**

Om eleven väljer att redovisa "live" bör du som lärare innan redovisningen ägt rum klargöra för eleven att den har tillåtelse att avbryta mitt i redovisningen om det känns för jobbigt. För att du som lärare ska kunna betygssätta eleven på ett likvärdigt sätt kan du be att eleven lämnar in ett skriftligt arbete, en film eller något annat i samband med redovisningen.

Anders 24 år: Min högstadielärare fick för sig att vi oförberett skulle redovisa arbetet för vår klass plus två klasser till. Det kände jag att jag inte skulle kunna klara av så det resulterade i att jag smet iväg hem innan det hunnit bli min tur”.

Viktigt är också att aldrig ha oförberedda presentationer. Då har den stammande eleven inte någon som helst betänketid till hur den (han/hon) vill hantera situationen och detta resulterar bara i mer stress och mer stamning.

Liksom vid namnlekar är det stressökande att beordra högläsning i turordning. Situationer där eleven måste räcka upp handen är också bra att undvika då pressen på eleven ökar att få fram det han/hon vill säga i jämförelse med att göra ett spontant uttalande..

Namnlekar

Vid en ny skola/klass eller lärare är namnlekar en vanlig övning när man ska lära känna varandra. Beroende på vilken namnlek som tillämpas kan detta orsaka en väldig stress hos den stammande eleven – något som bör försöka undvikas. Att på bara några sekunder få fram sitt namn när alla dessa nya människor iakttar är en svår bedrift.

Louise 17 år angående situationer som är extra jobbiga: "När man ska säga sitt namn. Det kan vara lite jobbigt. Att man inte kan få fram ordet ordentligt."

Speciellt namnlekar där man i turordning går runt i klassen och alla får säga sitt namn är svårt. Då kan den som stammar precis räkna ut hur lång tid det är kvar tills det är dennes tur och nervositeten och pressen stiger ju närmare turen kommer. Bra namnlekar att tillämpa kan t ex vara att du som lärare helt simpelt ropar upp alla namnen från klasslistan och att eleverna får ställa sig i klasslistans ordning. Sedan går man på tur runt i klassen och hjälps åt att komma ihåg vad respektive person

hette, genom att i kör säga namnet. Genom att prata i kör minskar ofta stamningen åtskilligt.

Muntliga redovisningar och högläsning

Genom kommunikation bör du stämma av med eleven hur denne vill hantera muntliga redovisningar.

Daniel 20 år: "Jag har haft en over-head och skickat runt bilder. Det tar bort en del av fokuset på mig".

Det är bra ifall du som lärare visar på de redovisningssätt som kan tillämpas. Det kan t ex vara lättare att redovisa ifall det finns någonting som avleder en del av uppmärksamheten på talet. Du kan t ex föreslå PowerPoint, filminspelning, redovisning inför mindre grupp eller enbart inför dig. Ett hjälpmedel som finns hos logopederna är kallad DAFF, ett hjälpmedel som sänker taltempot hos den som stammar – och därmed också minskar den hörbara stamningen.

Sommaren 2009 arrangerades ett läger i Härnösand där ca 50 stammande ungdomar från hela Sverige deltog. 12 av dessa medverkade i intervjuer där deras självupplevda bemötande i skolan stod i fokus. Detta häfte är en sammanställning av de åsikter som majoriteten av intervjudeltagarna stämde in i. I häftet får du som lärare en kort information om vad stamning är samt råd och tips gällande elever som stammar. Häftet inriktar sig främst på senare delen av mellanstadiet och senare. Intervjudeltagarna är födda från år 1995 – 1983.

Allmän information om stamning

Stamning är en talstörning där personen i fråga vet vad han/hon ska säga men har svårt att komma framåt i talet. Detta kan uppenbara sig i form av blockeringar eller upprepningar av stavelser, ljud eller ord. Stamning sker inte av fri vilja och definieras inte hur intelligent individen är. Mängden stamning varierar från person till person, från en knapp märkbar talstörning till så problematisk att det resulterar i ett socialt funktionshinder. Stamning förvärras i samband med situationer som är stressrelaterade. Den stressrelaterade situationen kan till synes för individer som inte stammar te sig simpel.

Man talar också om en inre och en yttre stamning – vilket innebär att det inte bara är den hörbara stamningen som kan definiera hur svår stamningen är, utan också hur mycket individen påverkas psykologiskt av sin stamning. En individ som inte hörbart stammar särskilt mycket kan ändå ha stora komplex för sin stamning. Hur individen upplever stamningen är alltså individuellt.

Som en följd av att varje stammande individ upplever sin stamning på olika sätt krävs också att bemötandet varierar. Det finns därför ingen mall för hur man som lärare, kompis, förälder eller dylikt ska bemöta personen som stammar. Alla är vi ju olika. Många stammande individer tycker dock ofta sånär som lika i många situationer angående hur de vill bli bemötta.

Det grundläggande och absolut viktigaste i bemötandet av en stammande individ är att fokusera på vad individen uttrycker och inte hur han/hon uttrycker det. Viktigt att komma ihåg är att bakom varje stammande individ finns en person som vilken annan person som helst: en person med egna känslor och åsikter.

Likabehandling

Marcus 16 år: "Det har hänt ett par gånger att jag blivit behandlad annorlunda på grund av min stamning och då mådde jag otroligt dåligt".

Simon 18 år: Många som stammar tycker att det är jobbigt att stå framför helklass och prata men att jag skulle slippa känns inte okej för mig. Jag vet dock att det är olika från person till person. Att få möjlighet att göra och känna mig som alla andra känns väldigt skönt; att vara en i gänget."

Likabehandling innebär i stort att man ska motverka diskriminering med avseende på kön, etnisk tillhörighet, religion, eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder (även i skollagen (2006:67)). Alla barn och elever har lika rättigheter.

I skolans värld stöter man på många olika individer. Alla har redan från dag ett i skolan olika förutsättningar – den ena är rullstolsburen, den andre har trassliga familjeförhållanden och den tredje har dyslexi. Det är viktigt att man fokuserar på att ta hänsyn till alla elevers olikheter och att behandla dessa med hänsyn och respekt utan att någon särbehandlas eller diskrimineras. Detta gäller även för stammande elever. Alla har inte samma förutsättningar och då vore det fel att behandla dem som om de hade det.

Situationer som behöver anpassas

Några situationer nämndes extra ofta vid intervjuerna och är sådana situationer som är extra viktiga att anpassa efter den stammande elevens behov.

Ny skola/klass/lärare

Att utsättas för en ny situation – nya miljöer och nya människor – är utmattande och krävande för de allra flesta människor. Att dessutom då veta att man stammar – och till råga på allt veta att stamningen blir värre vid nya situationer – är såklart extra jobbigt. Om inte eleven självmant berättar för dig om sin stamning innan skolstart är det omöjligt för dig som lärare att anpassa undervisningen. Om eleven (eller någon anhörig) innan skolstart tar kontakt med dig blir det en annan situation. Du kan då få information om vad som passar just den här eleven och hur just han/hon vill bli behandlad – en situation som är att föredra då parterna redan från början får en bra bas att börja relationen på.

Harpreet 26 år: "Eftersom jag tog kontakt med många lärare på gymnasiet så visste de att jag stammade i alla fall. Det var rätt bra för då fanns det inte någon som inte gav mig chansen. De trodde inte att jag inte kunde bara för att jag satt tyst"

Allmänt gäller att den stammande eleven vill att lärarna ska få kunskap om elevens situation så att de vet hur eleven vill bli bemött redan innan skolstart. Du som elevens mentor har då som uppgift att informera de andra lärarna – om inte eleven gör detta självmant.

Undvik att utsätta din elev för tidspress

Fredrik 24 år: "Muntliga redovisningar måste vara tidsberoende. Att det inte är så att läraren säger 'nu har ni fem minuter på er att redovisa er fyrasidiga bokrecension'. Den som stammar kommer antagligen ha det svårt att utföra redovisningen på fem minuter. Det är svårt överhuvudtaget om man har tidspress".

Axel 14 år: "Jag har en ganska bra lärare (...), om jag ska läsa och hon säger en tidspress på fem minuter så får jag lite extra tid på mig."

Tidspress är viktigt att undvika då detta gör att den stammande eleven, utöver den vanliga pressen att få fram det han/hon vill säga, får ytterligare press på sig i form av att uttrycka sig inom en viss tidsrymd.

Som lärare måste du se till att alla elever får chans uttrycka sig. Det tar längre tid för den stammande eleven att uttrycka sig i tal men trots detta bör du inte avbryta, fylla i ord eller bete dig annorlunda – om inte eleven bett dig om det. Genom att avbryta eller fylla i ord riskerar du att eleven känner sig kränkt. Även den stammande eleven vill ha möjlighet att självständigt uttrycka sin åsikt.

Allmänna regler

Låt den som stammar prata till punkt - avbryt inte

Om den som stammar fastnar på ett ord – vänta och fyll inte i

Var lugn och ha tålamod – flacka inte med blicken

Ta dig tid att kommunicera med eleven

Jack 19 år: "Min lärare frågade mig innan vi skulle utföra uppgiften, ifall jag kände för att göra det här, och då tänkte jag 'javisst', det är ju bättre att prova i alla fall. Då sa hon att ifall jag skulle ändra mig i sista sekunden så skulle det vara okej. Då får man ett visst lugn inför den här aktiviteten och då känns det också lättare att utföra den"

Kommunikation är som man brukar säga a och o. Ifall du som lärare förutspår att en situation kan komma att bli jobbig för den stammande eleven, t ex en muntlig redovisning, är det bra att ta kontakt med eleven och höra efter hur han/hon vill göra.

Anders 24 år: "Läraren ska ta kontakt med eleven lite då och då, följa upp hur eleven mår under hela skoltiden och vara ett extra stöd om det behövs".

Det är också bra ifall lärare och elev kommunicerar regelbundet och stämmer av att allt går som det ska. Det behöver inte nödvändigtvis vara långa samtal – det kan räcka att bara kolla läget lite snabbt. Du som lärare ska fungera som stöttepelare, som gärna får pusha eleven och få honom/henne att anta nya utmaningar, utan att det blir jobbigt.

Simon 18 år: "Att läraren visar för eleven som stammar att alla har brister, att det inte finns någon som är perfekt"

Det är viktigt att du som lärare visar på att alla har brister och att det är okej att inte vara precis som normen.

Håll ett lågt taltempo i klassrummet

Jack 19 år: "Man kan försöka att inte ha för snabbt taltempo i klassrummen, så att eleven inte känner att 'nu måste jag prata i det här taltempot'. Då är det väldigt lätt att den som stammar bara blir tyst istället."

Ett knep som flitigt används av bl.a. logopedier i arbetet för att hjälpa den stammande personen att minska den hörbara stamningen är att sänka taltempot. När taltempot sänks får den stammande eleven mer tid på sig att artikulera och finna de rätta stavelserna – vilket allt som oftast resulterar i mindre hörbar stamning. Det är därför viktigt att du som lärare försöker hålla ett lågt taltempo både i helklass och i mindre samtalsgrupper. När du visar att det är okej att sakta ner på talet smittar detta av sig till dina elever – även till dem som inte stammar. Både i kompisgruppen och inför dig blir det då lättare för den stammande eleven att tillämpa ett lågt taltempo och därmed också möjligheten att stamma mindre.